

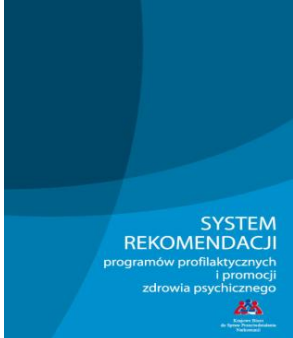
Anna Radomska

Krajowe Biuro do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii

System rekomendacji programów profilaktycznych

System rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego

- System, w ramach którego dokonywana jest ocena programów
 - Promocji zdrowia psychicznego
 - Profilaktyki uzależnień
 - Profilaktyki innych zachowań problemowych
 - Profilaktyki uniwersalnej, selektywnej, ukierunkowanej
- **Cel**
 - Podniesienie jakości programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego
 - Popularyzacja wiedzy oraz upowszechnienie sprawdzonych praktyk/programów
- Zasięg krajowy
- Programy spełniające kryteria jakości otrzymują rekomendację i są zamieszczane w bazie
- Rekomendacja europejska – EDDRA

Warunki jakości programów

Spójność - logika interwencji nie jest sprzeczna. Logiczny związek pomiędzy celem ogólnym, celami szczegółowymi a działaniami.

Odpowiedniość - cele interwencji odnoszą się do poruszanych problemów, potrzeb oraz kwestii. Logiczny związek pomiędzy celami a diagnozą przedstawioną w ocenie sytuacji początkowej. Zaplanowane w programie działania są odpowiednie do problemu i specyfiki adresatów.

Skuteczność - stopień, w jakim założone cele programu zostały osiągnięte. Ocena dokonana na podstawie wyników ewaluacji wyniku.

Ocena jakości programów

- 10 kategorii oceny: problem, cele, założenia, grupa docelowa, działania, nakłady, jakość realizacji, ewaluacja
- Lista kryteriów oceny do poszczególnych kategorii
- System punktowy
- Określona wymagana minimalna liczba punktów na poszczególnych poziomach rekomendacji
- 3 poziomy rekomendacji

Kategorie oceny

Opis problemu / zjawiska

Opis definiuje naturę i rozmiar zjawiska, identyfikuje grupę docelową programu, identyfikuje czynniki ryzyka, czynniki chroniące. Opis jest podstawą do sformułowania problemu (ocena potrzeb).

Cele programu

Cel ogólny programu dotyczy modyfikacji lub zmiany sytuacji niepożądaną na pożądaną lub utrzymania sytuacji ocenianej jako pozytywna.

Cel szczegółowy dotyczy wybranych aspektów problemu lub zjawisk/stanów, osiągnięcie których przyczyni się do osiągnięcia celu głównego (cele pośredniczące).

Efekty programu są opisane w kategoriach specyficznych zmian (wzrostu, spadku, modyfikacji, wprowadzenia nowych jakości) dotyczących zachowania.

Efekty programu mogą również dotyczyć zmian postaw, wiedzy, umiejętności, statusu, poziomu funkcjonowania oczekiwanych w rezultacie przeprowadzenia działań projektu. Są mierzalne, specyficzne, adekwatne, realistyczne, określone w czasie (SMART).

Kategorie oceny

Założenia programu

Przedstawiono wyjaśnienie mechanizmu osiągnięcia celu programu, uzasadnienie wyboru konkretnego sposobu rozwiązania problemu. Program jest oparty na modelach teoretycznych/ teoriach, których skuteczność w odniesieniu do rozwiązywania problemu została potwierdzona w literaturze naukowej lub sprawdzona w praktyce.

Grupa docelowa

Grupa docelowa i bezpośredni odbiorcy programu zostali wybrani na podstawie dokonanej oceny sytuacji początkowej i prawidłowego sformułowania problemu. Program określa kryteria kwalifikacyjne grupy docelowej/odbiorców programu, a także kryteria wykluczające udział w programie.

Przykłady - koncepcje wyjaśniające używanie substancji

Teoria społecznego uczenia (Bandura)

Używanie substancji psychoaktywnych jest społecznie wyuczonym zachowaniem (wpływ modelowania i wzmocnień psychicznych i społecznych)

Implikacje dla profilaktyki

- Modelowanie postaw i zachowań poprzez znaczących dorosłych i liderów rówieśniczych
- Zmniejszanie pozytywnych oczekiwań związanych z używaniem substancji psychoaktywnych
- Dostarczanie wzmocnień negatywnych za zachowania niepożądane
- Dostarczanie wzmocnień pozytywnych za zachowania pożądane

Przykłady - koncepcje wyjaśniające używanie substancji

Teoria uzasadnionego działania (Ajzen, Fishbein)

używanie substancji zależy od spostrzeganej powszechności i aprobaty tych zachowań przez osoby znaczące

Implikacje dla profilaktyki - Strategia edukacji normatywnej

- korygowanie błędnych przekonań młodzieży na temat akceptacji i rozmiarów używania substancji psychoaktywnych wśród: rówieśników, rodziców, idoli, przedstawicieli społeczności lokalnej

Przykłady - koncepcje wyjaśniające używanie substancji

Teoria zachowań problemowych (Jessor, Jessor) zachowania tj. używanie narkotyków pozwalają realizować ważne życiowe potrzeby młodzieży

Implikacje dla profilaktyki – strategia rozwijania umiejętności życiowych, które umożliwiają:

- pozytywne przystosowanie
- radzenie sobie z zadaniami rozwojowymi
- radzenie sobie z wyzwaniami życia codziennego

Przykłady - koncepcje wyjaśniające używanie substancji

Koncepcja faz (D. Kandel) – używanie substancji przez młodzież ma charakter fazowy

słabe alkohole - mocne alkohole/papierosy – marihuana - inne narkotyki

Implikacje dla profilaktyki

- Zapobieganie używaniu substancji z „wcześniejszych faz” - alkoholu i papierosów zmniejsza ryzyko sięgania po substancje z „dalszych faz”
- Opóźnienie wieku inicjacji zmniejsza ryzyko nadużywania substancji i uzależnienia w przyszłości
- Rozpoczynanie działań profilaktycznych przed inicjacją, w wieku 10-12 lat

Kategorie oceny

SYSTEM
REKOMENDACJI
programów profilaktycznych
i promocji
zdrowia psychicznego

Aktywności / działania

Zaplanowane w programie aktywności i działania są szczegółowo opisane; ich rodzaj, długość i intensywność są określone i uzasadnione specyfiką grupy docelowej oraz osiągnięciem celu głównego i celów szczegółowych.

Nakłady

W programie uwzględnione i opisane są nakłady odpowiednie (pod względem ilościowym i jakościowym) do rozmiaru i rodzaju zaplanowanych aktywności oraz specyfiki programu (grupy docelowej).

Nakłady obejmują kadre realizatorów, koordynatora, materiały dla uczestników, podręczniki dla realizatorów.

Kategorie oceny

SYSTEM
REKOMENDACJI
programów profilaktycznych
i promocji
zdrowia psychicznego

Jakość realizacji

Rekomendowany sposób wdrożenia projektu powinien uwzględniać:

- zapewnienie nadzoru nad jakością poprzez np.: koordynację, cykliczne spotkania realizatorów, odpowiednie materiały,
- prowadzenie monitoringu,
- wprowadzanie zmian w programie w efekcie ewaluacji procesu,
- system szkolenia realizatorów,
- współpracę z lokalną społecznością i/lub organizacjami.

Kategorie oceny

Evaluacja procesu

Evaluacja procesu jest standardem minimalnym.

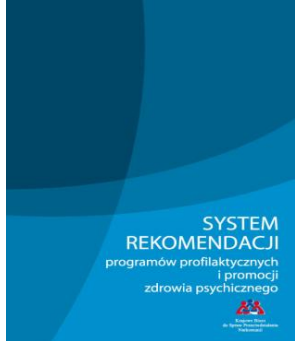
Może dotyczyć: jakości implementacji, satysfakcji uczestników.

Jest oparta na analizie wskaźników realizacji działań. Opisane są: harmonogram zbierania danych, osoby badane, metody, narzędzia i wyniki ewaluacji.

Evaluacja wyniku

Poprawna metodologicznie ewaluacja wyników została przeprowadzona. Mogła być również przeprowadzona ewaluacja wyników nie spełniająca kryteriów RCT.

Opis metodologii badawczej powinien zawierać informacje na temat schematu badawczego, badanej populacji, narzędzi i procedur zbierania i analizy danych.

Poziomy rekomendacji

Program obiecujący - program poprawnie skonstruowany, dysponujący wynikami ewaluacji procesu uprawniającymi do wnioskowania o możliwości uzyskania oczekiwanych rezultatów w efekcie jego realizacji.

Dobra praktyka - program poprawnie skonstruowany, o potwierdzonej w badaniach ewaluacyjnych skuteczności w zakresie wpływu na czynniki pośredniczące w osiągnięciu zmian w zachowaniu.

Program modelowy - program o potwierdzonej w badaniach ewaluacyjnych skuteczności w zakresie wpływu na zachowania problemowe.

Profilaktyka uniwersalna

- Przyjaciele Zippiego (5-9 lat)
- Program Epsilon (7-9 lat)
- Program Domowych Detektywów (pon. 12 r. ż.)
- Program Fantastyczne Możliwości (10-12 lat)
- Archipelag Skarbów (12-15 lat)
- Unplugged (12-14 lat)
- Laboratorium Wiedzy Pozytywnej (13-14 lat)

Programy dla rodziców / rodzin

- Program Szkoła Rodziców i Wychowawców
- Program Wzmacniania Rodziny (10-14 lat)

Profilaktyka selektywna

- Szkolna interwencja profilaktyczna
- FreD goes net (14-21 lat)
- Program wspomaganie rozwoju dzieci odrzucanych (10-11 lat)
- Program wspomaganie rozwoju dzieci nieśmiałych (10-11 lat)
- Program przeciwdziałania młodzieżowej patologii społecznej (13–19 lat)
- Środowiskowa Profilaktyka Uzależnień

Procedura ubiegania się o rekomendację

- Złożenie wniosku na adres KBPN
- Wnioski są dostępne na stronach KBPN, ORE i PARPY.
- Aplikacja jest oceniana przez Zespół ds. rekomendacji
- W przypadku II i III poziomu wymagana pozytywna ocena zewnętrznych recenzentów
- Rekomendacja udzielana przez 4 instytucje
- Opinia jest ważna 5 lat

Anna Radomska

Dziękuję za uwagę

